

Heeft de macro-economie toekomst?

J.E. Andriessen

De macro-economie heeft haar bloei-periode in de jaren 1950-1970 gehad. De theorie sloot toen aardig aan bij de omstandigheden van dat tijdvak: sterke groei, hoge werkgelegenheid en aanvankelijk nog weinig inflatie. In de moeilijke jaren zeventig ging het minder goed. De theorie bleek overschat; economen en politici overspeelden hun hand. De maakbaarheid van de samenleving was maar gering, inverdieneffecten vielen tegen en het bedrijfsleven voelde zich verwaarloosd. Ook in internationaal verband ging het mis: in de droom bij te dragen tot wereldwijde economische groei financierde een optimistisch bankwezen hardnekkige betalingsbalanstekorten om uiteindelijk te belanden in de nachtmerrie van een schuldencrisis.

De macro-economen kregen de schuld. In verklaringen achteraf schit-ten zij nog steeds, maar hun voorspellingskracht blijkt gering te zijn. Dit geldt met name bij omslagpunten (zie de commentaren voor en na de krach van 1987) en voor structuurproblemen (oliecrisis). Er was ongenoegen over de gangbare economie en men wilde het anders. Politici zoals Reagan en Thatcher, met een duidelijke onvoldoende voor hun macro-economisch inzicht, scoorden niet slecht bij hun op structuurhervormingen gericht beleid. Het bedrijfsleven had toch al niet veel boodschap aan de 'grote' economie en de huidige generatie studenten schijnt het vak te mijden. Kortom, de macro-economie lijkt in een niet zo goede conditie.

Wat is behalve teleurstelling hiervan de oorzaak? Waarom is de voorspellingswaarde van de macro-economie zo gering? Voor een antwoord op deze vragen is het goed nog eens terug te grijpen op het onderscheid dat de oude Eucken maakte tussen de juistheid en de actualiteit van een theorie. De meeste theorieën zijn wel juist, maar vaak niet actueel doordat zij niet aansluiten bij de onderliggende feiten. Iets dergelijks vindt men bij Schouten, die naar ik meen spreekt van het heersende economische regime. In ons geval lijkt de conventionele Keynesiaanse macro-economie onder het feit dat de effectieve vraag eigenlijk geen grote problemen stelt. Aanbodfactoren zijn dominant en dat wijst meer in de richting van een klassiek model. Nu is dit soort zaken in een macro-model nog wel op te lossen door meer aanbodfactoren in te bouwen. Maar moeilijker ligt het op de volgende punten:

- vaak heeft men onvoldoende zicht op de werkelijke uitgangssituatie; statistieken lopen achter en moeten achteraf niet zelden worden gecorrigeerd (zie bij voorbeeld de grote revisies bij het nationale inkomen);
- ook schiet de kennis van de externe omgeving vaak te kort;

- in modellen heeft men doorgaans meer succes met 'flows' dan met 'stocks'. Schuldposities, achterstandsituaties e.d. kunnen een onverwachte beweging veroorzaken;
- gedragsveranderingen van mensen en bedrijven zijn vaak sneller en irrationeler dan men zou verwachten. Het kan lang duren voor men een bepaalde constellatie van feiten echt waarneemt en tot zich laat doordringen, maar dan volgt niet zelden een overreactie.

Door dit alles verliest men in de aggregatie het zicht op structuurproblemen en op de keerpunten in de economische eb- en vloedbeweging. In de macro-economie lopen de economische subjecten allen in de rij. Je vindt niet degenen die juist het tij doen keren. En stemmingen in het bedrijfsleven zijn vaak zeer moeilijk te peilen. Dat is geen verwijt aan de macro-economie, maar slechts een constatering. In boeken over scheepvaart vindt men ook weinig over wat er gebeurt als alle passagiers naar een kant van het schip lopen. Nu gebeurt dit gelukkig maar zelden, maar in de economische realiteit gebeurt het wel.

Hoe heeft men op dit soort verwijten gereageerd? De benadering van de aanbodzijde was een eerste poging om de scherven van de macro-economie te lijmen met enkele stukken relevante micro-economie. Eigenlijk moeten wij economen onszelf een verwijt maken dat dit zo lang heeft geduurd. Een schande is het ook dat er maar zo weinig researchresultaten beschikbaar zijn. Enkele voorbeelden. Jarenlang was de Philipscurve een standaardprentje in de handboeken. Maar in feite houdt de z.g. relatie tussen inflatie of deflatie enerzijds en werkgelegenheid anderzijds een totale miskijk in op de immobiliteit van de arbeidsmarkt. Een ander voorbeeld: nog steeds weten wij niet hoe het arbeidsaanbod reageert op belastingen en babbelen wij over het inkomens- en het substitutie-effect, die elkaar precies in evenwicht

schijnen te houden. Weer iets anders: de jaargangentheorie heeft het inzicht in het gedrag van de investeringen verbeterd, maar toch hielden we de WIR in stand, hoewel het bij de gegeven prijsverhouding van arbeid en kapitaal merkwaardig was om de overvloedige produktiefactor te subsidiëren, terwijl dit bovendien veel franje-investeringen bevorderde.

Al vroeger heb ik de stelling verdedigd dat simpele theorieën en eenvoudige verklaringen de macro-economen beter dienen dan allerlei verfijningen. En dat zij zich beter verre kunnen houden van voorspellingen, met name wanneer het gaat om keerpunten. Mijn verlangen naar simpele macro-economie wordt sterk gediend doordat wij ons in het Nederlandse beleid blijkbaar gevonden hebben op evenzeer simpele rustpunten in de strijd van de economische richtingen. Ik noem er een paar:

- koppeling van de gulden aan de mark;
 - geen verregaande conjunctuurpolitiek;
 - tekortreductie naar 2-3%;
 - vrije loon- en prijsvorming;
 - vermindering van de lastendruk (wig).
- Natuurlijk kan bij elk van dit soort eenvoudige vuistregels wel een paar vraagtekens worden gezet, maar ze bevorderen onze gemoedsrust geweldig.

Wat is de liefde van de gebruikers voor de macro-economie en welke tendenties kan men verwachten? Voor de belanggroepen is het gauw gezegd. Ondernemers hebben er nooit veel in gezien, want hun slagwoorden zijn markt, decentraal en zo weinig mogelijk ingrijpen. Vakbonden zijn wat positiever omdat zij de arbeidsmarkt minder als een markt willen beschouwen en bij voorkeur over het bestedingseffect en minder over het kostenaspect van lonen spreken. De overheid praat naar het uitkomst; de aanbodtheorieën zijn nog populair, maar dat zou op enkele punten kunnen omslaan.

Ook de tendenties zijn niet eenduidig. De sterk beleden decentralisatie werkt tegen de macro-economie. Balansverkortings begint macro, maar eindigt betrekkelijk snel in micro-priegelwerk. Het grotere accent op 'performance' is micro georiënteerd. Van enkele zeer grote problemen, zoals het milieu, valt moeilijk te zeggen of ze micro dan wel macro zijn. Europa '92 is marktgericht dus micro, maar wij hebben het macro-debat over de monetaire eenwording nog te goed.

Al met al is het beeld verdeeld, zij het in het nadeel van de macro-economie. Dat betekent natuurlijk niet dat deze geen toekomst zou hebben, of we er nu wel of niet over discussiëren. Toch blijf ik bij mijn regels:

- simpel, geen 'grand designs';
- verklarend, meer dan voorspellend;
- bescheiden, zonder schijn van exactheid.

J.E. Andriessen